

Dr hab. Grzegorz Pecka, prof. KUL
Instytut Nauk o Sztuce

Chrześcijańska Akademia Teologiczna
Wpłynęło dn. 2023 - 02 - 02
Nr 55 / 2023
Zał. -

Lublin, 18.01.2023 r.

RECENZJA

rozprawy doktorskiej magistra Bartłomieja Słojewskiego
pt. „*Śpiewy liturgiczne Kościoła Starokatolickiego Mariawitów w RP: Określenie
repertuaru oraz charakterystyka wybranych utworów*”.

Rozprawa doktorska mgra Bartłomieja Słojewskiego powstała na Wydziale Teologicznym Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie pod kierunkiem prof. dra hab. Włodzimierza Wołoszuka i jest efektem wieloletnich zainteresowań Autora tematyką badawczą dotyczącą historii oraz tradycji śpiewów liturgicznych Kościoła Starokatolickiego Mariawitów w Rzeczypospolitej Polskiej. Problematyka podjęta przez Bartłomieja Słojewskiego należy do ważnych zagadnień wymagających pogłębionych i wnikliwych badań naukowych, muzycznych, a także muzykologicznych. Podstawą pracy naukowej jest cel badawczy dotyczący kompleksowej charakterystyki dziedzictwa sakralno – muzycznego oraz utrwalonej na piśmie tradycji muzyczno – liturgicznej Kościoła Starokatolickiego Mariawitów w Polsce. Autor ukazał bogactwo literatury muzycznej związanej z mariawityzmem, przedstawiając aktualny stan wiedzy dotyczący muzyki sakralnej, powstałej na gruncie Kościoła Starokatolickiego Mariawitów. Doktorant podjął próbę ukazania wielorakich czynników mających wpływ na literaturę muzyczną i śpiew liturgiczny, tak w aspekcie historycznym, kulturowym, jak teologicznym oraz stricte muzycznym. Warty podkreślenia jest skrytykowanie podbudowy, na bazie której w przyszłości miałyby powstać klasyczny i reprezentatywny śpiewnik liturgiczny dla wiernych Kościoła Starokatolickiego Mariawitów. Brak pozycji książkowych o tematyce związanej z muzyką w Kościele Starokatolickim Mariawitów podnosi wartość niniejszej dysertacji i wskazuje na jej nowatorski charakter. W toku swojej pracy badawczej Autor

dąży do wyjaśnienia i rozwiązania zagadnienia postawionego w tytule rozprawy oraz realizacji wyznaczonych zadań, na które złożyły się: skolekcjonowanie i systematyzacja wokalnych źródeł sakralnych ze szczególnym uwzględnieniem końca XIX i początków XX wieku Kościoła Rzymskokatolickiego oraz Cerkwi Prawosławnej, jak również dorobku muzycznego innych Kościołów starokatolickich w Polsce, USA czy Kanadzie, wybranych śpiewów protestanckich, a także naukowy opis badań z dziedziny śpiewu liturgicznego i współczesnej praktyki wykonawczej. Ponadto w dysertacji została dokonana charakterystyka stylistyczna i analiza krytyczna zgromadzonych źródeł muzycznych. W toku pracy archiwizacyjnej Autor zebrał, usystematyzował i szczegółowo opisał materiały dotyczące repertuaru związanego ze śpiewem liturgicznym Kościoła Starokatolickiego Mariawitów. Biorąc pod uwagę przeprowadzone prace badawcze, należy stwierdzić, iż zarówno główny cel rozprawy, jak i zaproponowana metodyka badań zostały właściwie sformułowane, tworząc spójną strukturę naukową, która pozwoliła wykazać szeroką wiedzę Autora i gruntowną znajomość warsztatu badawczego.

Określenie chronologicznych ram czasowych, tj. od roku 1906 aż do czasów współczesnych uzasadnione jest istnieniem i funkcjonowaniem Kościoła Mariawitów oraz znaczącą liczbą zarówno historycznych, jak i muzycznych materiałów źródłowych dotyczących tego okresu. Praca naukowa mgra Bartłomieja Słojewskiego składa się z pięciu rozdziałów podzielonych na paragrafy oraz: Wstępu, Zakończenia, Bibliografii, a także Wykazu tabel i przykładów muzycznych, Streszczenia w języku polskim i angielskim oraz wykazu skrótów zastosowanych w dysertacji. Całość rozprawy liczy 584 strony.

W dość obszernym wstępie zawarto ogólną charakterystykę pracy, uzasadniono wybór tematu, podkreślając jego oryginalny i nowatorski charakter. Wyznaczone zostały cele i zadania pracy naukowej oraz metodologia prowadzonych badań.

W pierwszym rozdziale zatytułowanym: *Dziedzictwo muzyczne chrześcijaństwa – punkt wyjścia dla kultury muzycznej*, Autor omawia historyczne i teologiczne aspekty muzyki kościelnej, oddziałującej na śpiew liturgiczny w Kościele Starokatolickim Mariawitów. Wskazane zostały uwarunkowania oraz czynniki społeczne, kulturowe i religijne wpływające na powstanie, a także rozwój muzyki i śpiewu. W swoich rozważaniach sięga do historii i sytuacji, charakteryzującej proces powstawania, a także wpływ tradycji hebrajskich, greckich oraz łacińskich na rozwój śpiewu liturgicznego. Opisuje idee ruchu cecylińskiego, postulaty zmierzające do odnowy tradycji i wartości

muzycznych zmierzających do wyeliminowania muzyki świeckiej ze świątyń. Należy w tym miejscu podkreślić gruntowne przygotowanie Autora pracy i wnikliwe potraktowanie zagadnienia badawczego w kontekście zarówno historycznym, teologicznym, jak i kulturowym.

W rozdziale drugim zatytułowanym: *Kościół Starokatolicki Mariawitów w RP oraz jego liturgia* Doktorant zestawiając nabożeństwa celebrowane w Kościele, na podstawie ksiąg obrzędowych oraz lokalnych zwyczajów dowodzi, że śpiew jest istotnym elementem liturgii tego wyznania. Większość tekstów wchodzących w skład obrzędów liturgicznych oraz porządek i układ nabożeństw zostały odtworzone według wzorca zaczerpniętego z ksiąg rzymskokatolickich, co potwierdza kontynuowanie norm i celebracji adekwatnych dla obrządku trydenckiego. Dzięki szczegółowym rozważaniom i obszernym badaniom porównawczym zastosowanym przez Doktoranta możemy prześledzić w jaki sposób dokonywał się wzrost i znaczenie śpiewu powiązanego z wokalną praktyką liturgiczną.

W kolejnych bardzo obszernych rozdziałach Autor dysertacji zajął się uporządkowaniem oraz szczegółową analizą repertuaru rozproszonego w materiałach i publikacjach mariawickich, a także w rękopisach przechowywanych w kościołach, bibliotekach przykościelnych, archiwach parafialnych i chóralnych czy zbiorach nutowych zespołów działających w świątyniach.

Rozprawa doktorska przygotowana przez Pana magistra Bartłomieja Słojewskiego jest opracowaniem stanowiącym dowód biegłej orientacji Autora w prowadzeniu badań muzycznych i muzykologicznych, dokonywania analizy oraz konstruowania wniosków potwierdzających przyjęte założenia. Na podstawie szczegółowych studiów związanych z tematyką dotyczącą śpiewów liturgicznych Kościoła Starokatolickiego Mariawitów w Rzeczypospolitej Polskiej Doktorant dostrzegł potrzebę podjęcia badań, które pozwoliły na szczegółowe ukazanie tego złożonego, wieloaspektowego zagadnienia, niezwykle ważnego, tak dla teorii, jak i praktyki muzycznej. Szczegółowa analiza oraz krytyczna ocena poszczególnych śpiewów, od monodii właściwej dla śpiewów duchowieństwa, prostych odpowiedzi chóru i niektórych hymnów, aż do mariawickich wielogłosowych mszy i utworów wykonywanych podczas uroczystości roku liturgicznego, sięgając do twórczości kompozytorów związanych z twórczością polifoniczną Europy Zachodniej, z pewnością pomoże wypełnić lukę jaka istniała dotychczas w literaturze dotyczącej tej części chrześcijańskiej kultury muzycznej.

Analiza recenzowanej rozprawy doktorskiej mgra Bartłomieja Słojewskiego stanowi bardzo interesujące studium badawcze. Autor pracy podjął próbę wypracowania metodologii pozwalającej na całościowe ujęcie zagadnienia związanego z określeniem, definiowaniem i charakterystyką repertuaru związanego ze śpiewem liturgicznym Kościoła Starokatolickiego Mariawitów. Pan mgr Bartłomiej Słojewski wykazał się bardzo dobrą znajomością i umiejętnościami formułowania celu, a także weryfikacji założonych koncepcji. Wykonane przez Autora badania oraz ich opracowanie nie budzą zastrzeżeń merytorycznych, a ich interpretacja jest właściwa i świadczy o dojrzałej wiedzy naukowej Doktoranta. Wszystkie zastosowane metody zostały dobrane poprawnie, zapewniając właściwą argumentację i realizację zakładanych celów.

Literatura przedmiotu wykorzystana w recenzowanej pracy liczy ponad 460 pozycji, oraz ponad 300 dokumentów piśmienniczych dotyczących muzyki i prywatnych zbiorów nutowych, a także kilkadziesiąt nagrań dźwiękowych i relacji ustnych dotyczących opracowanego zagadnienia. Ich dobór obejmował aspekty związane z tematyką rozprawy i pozwalał na komplementarną realizację założeń badawczych przyjętych w pracy doktorskiej.

Do zasadniczych osiągnięć prezentowanej dysertacji mgra Bartłomieja Słojewskiego należy zaliczyć:

- podjęcie i oryginalne przeprowadzenie analizy problemu, jakim jest określenie dziedzictwa sakralno – muzycznego Kościoła Starokatolickiego Mariawitów w Rzeczypospolitej Polskiej
- oparcie rozważań na bardzo dobrze dobranej, wyjątkowo obszernej i w pełni reprezentatywnej literaturze
- poprawność warsztatu badawczego, która wyraża się we właściwym doborze instrumentów badawczych, a co za tym idzie sposobie opracowania wyników badań oraz ich interpretacji.

Podsumowując, należy stwierdzić, że zaprezentowana przez Bartłomieja Słojewskiego dysertacja pt. „*Śpiewy liturgiczne Kościoła Starokatolickiego Mariawitów w RP: Określenie repertuaru oraz charakterystyka wybranych utworów*” w pełni odpowiada

kierunkom określonym w „Ustawie o stopniach naukowych i tytułach naukowych”.
W związku z powyższym stawiam wniosek o dopuszczenie rozprawy doktorskiej do publicznej obrony.

Jednocześnie należy stwierdzić, iż wywód naukowy obejmujący wszystkie szczegóły zagadnienia, jak i jakość przeprowadzonych badań należą do pionierskich w skali naszego kraju. Biorąc pod uwagę doniosłość i znaczenie podjętego tematu, oryginalny i nowatorski charakter oraz niezwykle staranną stronę formalną recenzowanej rozprawy, wnoszę o jej wyróżnienie.

Dr hab. Grzegorz Pecka, prof. KUL